

VAJDA TAMÁS

A KOLOZSVÁRI EGYETEM 1872–1919 KÖZÖTTI TÖRTÉNETE, LEVÉLTÁRI ÉS KÖNYVTÁRI DOKUMENTUMAINAK FELTÁRÁSA ÉS DIGITALIZÁLÁSA

THE HISTORY OF THE UNIVERSITY OF KOLOZSVÁR IN THE YEARS 1872 TO 1919: THE EXPLORATION AND THE DIGITALIZATION OF ITS ARCHIVAL MATERIAL AND LIBRARY DOCUMENTS. The research program discussed here was launched by the Archives of the University of Szeged in the spring of 2014, and its major objective has been the exploration of archival material and library documents from the various collections to be found in Kolozsvár, Marosvásárhely and Hungary. Additional aims include the actual digitalization of documents, making the digitalized stock available primarily for university students and for the teaching staff, as well as the promotion of historical research. The head of the program provides here a detailed account of the project's justifications, preparation, the hitherto covered stages, the execution of source collection and digital photography, as well as the program's infrastructural and personal demands. Mention is also made of making the project results available, as well as the possibilities of utilization. The tasks of the near future are also treated.

Bevezetés

Az 1872-ben alapított négykarú Magyar Királyi Kolozsvári Tudományegyetem (1881-től Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem) meghatározó szerepet töltött be az erdélyi és az Erdéllyel szomszédos régiók kulturális és tudományos fejlődésében, a magyarság kulturális, gazdasági és közéleti fejlődésében, önszerveződésében. Az egyetem épületeit, tudományos gyűjteményeit (könyvtár, levéltár, ásvány és kőzettár, térképtár, fotótár, botanikus gyűjtemény, állattani gyűjtemény) és adminisztrációs iratanyagát 1919. május 12-én a román hadsereggel fellépő megszálló hatóságok vették át. Tisza vonalától északra vagy nyugatra született professzorokat és hallgatókat rövidesen kiutasították. A kiutasított professzorokat – akár saját tulajdonú, akár bérelt lakásokban éltek Kolozsvárt – a határozatnak érvényt szerezve, alig néhány órai csomagolást és mindössze egy-két táskányi holmit engedélyezve – családtagjaikkal együtt ki is toloncolták a román megszállási zónából. Az ilyen módon eltávolított professzorok és hallgatók előbb 1920 tavaszától Budapesten, majd 1921. október 9-től Szegeden folytatták munkájukat. Így a mai Szegedi Tudományegyetem és a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem ugyanannak a kolozsvári magyar egyetemnek a szellemi és eszmei örökösei.¹

¹ MÁRKI Sándor, *A M. Kir. Ferencz József-tudományegyetem története 1872–1922*, Szeged, 1922, 149–

A Szegedi Tudományegyetem Levéltára által 2014 tavaszán indított program célja az egyetem 1872–1919 közötti működésével kapcsolatos levéltári és könyvtári dokumentumok feltárása különféle kolozsvári, marosvásárhelyi és magyarországi gyűjteményekből, a dokumentumok digitalizálása, a digitalizált állományoknak elsősorban az egyetemi hallgatók és oktatók számára való közreadása, s a történeti kutatások elősegítése, a témával foglalkozó kutatók közötti szakmai párbeszéd élénkítése. A történeti iratok felkutatása és digitalizálása során létrejövő elektronikus állományokat a Szegedi Tudományegyetem mellett a Babeş–Bolyai Tudományegyetem is megkapja.

A program kétségkívül hasonlóságot mutat az ELTE Történelem Segédtudományai Tanszék szervezésében tucatnyi kiváló szakember öt éves munkájával összeállított tematikus egyetemtörténeti repertóriummal,² amely nemcsak az ELTE egyetemi levéltárának fondjait ismerteti, de a teljesség igényével részletesen felsorolja az egyéb gyűjteményekben (könyvtárak kéziratáiraiban, köz- és nyilvános magánlevéltárakban) található egyetemtörténeti dokumentumokat is. Programunk annyiban különbözik a 30 évvel korábbi fővárosi kutatástól, hogy – kiaknázva a modern műszaki eszközök nyújtotta lehetőségeket – a feltárt irategyüttesekről egyúttal nagy felbontású digitális fotó is készül a részletes egyetemtörténeti kutatások elősegítésére. Így a magyarországi kutatók munkája a továbbiakban csak kivételes esetekben igényel hosszas kolozsvári és marosvásárhelyi helyszíni kutatást.

A program indokltsága

A kolozsvári egyetem története napjainkban különösen kiemelt témája a különféle tudományos és közművelődési rendezvényeknek. Ugyanakkor a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem 1919. május 12. utáni elűzése során nem volt lehetőség a történeti dokumentumok Magyarországra hozatalára, azokat a kiépülő román impérium magának követelte. Így az iratanyag Kolozsváron 1947-ig az egyetemi irattárban, 1947–1949 között (egészen az egyesület feloszlásáig) az Erdélyi Múzeum-Egyesület Levéltárában maradt.

158.; vitéz NAGY Iván, *A száműzetés évei Szegeden 1920–1940 = Erdély magyar egyeteme*. szerk. BISZTRAY Gyula, SZABÓ T. Attila, TAMÁS Lajos, Kolozsvár, 1941, 333–368.; GAAL György, *Egyetem a Farkas utcában: A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem előzményei, korszakai és vonzatai*, Kolozsvár, 2012, 87–88. Ezt fejezi ki a Szegedi Tudományegyetem és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem által aláírt együttműködési szerződés is az egyetemtörténeti kutatásokról és az örökség közös ápolásáról. <http://szegedma.hu/hir/szeged/2017/05/egyuttmukodesi-megallapodast-kotott-az-szte-a-babes-bolyai-tudomanyegyetemmel.html> (letöltve: 2017. május 12.)

² *Egyetemünk történetének levéltári és kéziratári forrásai 1635–1970*, szerk. SZÖGI László, (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből 8.), Budapest, 1985, I–II.

**1949-ben az Erdélyi Múzeum-Egyesület Levéltárában őrzött
egyetemtörténeti iratanyag³**

Fond	Évkör	Mennyiség
Farkas Lajos egyetemi tanár (1873–1915) személyi lt.		3 csomó
Halász Ignác egyetemi tanár (1893–1901) személyi lt.	1855–1901	
Magyar Tudományegyetem Rektori Hivatal	1872–1918	250 csomó és 30 fm
Magyar Tudományegyetem BTK	1872–1918	100 csomó és 10 fm
Magyar Tudományegyetem TTK	1872–1918	80 csomó és 10 fm
Martin Lajos (1827–1897) egyetemi tanár személyi lt.		1 csomó
Szabó Károly (1824–1890) egyetemi tanár levelezése		2272 db (6 dobozban)
Vályi Gyula (1855–1913) egyetemi tanár személyi lt.		2 csomó

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Levéltárából 1949-ben a Román Állami Levéltár Kolozs Megyei Levéltára tulajdonába kerültek át az egyetemtörténeti dokumentumok. Kivéve az Orvostudományi Kar iratait, amelyek 1945-ben a magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzéssel együtt Marosvásárhelyre, a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézetbe, majd onnan 1971-ben a Román Állami Levéltár Maros Megyei Levéltárának tulajdonába kerültek.⁴ A megyei levéltárak által átvett egyetemtörténeti iratok hosszú évtizedeken át a történeti kutatás számára teljességgel elérhetetlenek voltak.⁵ A kutatók munkáját nagyban megnehezítette, hogy a megyei levéltár a Belügyminisztériumhoz tartozva nem a kultúra és a tudomány érdekeit tartotta szem előtt működése során. A rendőrség és a Securitate (románul: Departamentul Securității Statului, azaz Állambiztonsági Osztály), a román kommunista diktatúra titkosszolgálatja szorosan felügyelte és alapjaiban határozta meg e levéltárak működését 1990-ig. Így a megyei levéltárakban lévő egyetemi iratanyag ismeretlennek számít mind a román, mind a magyar történészek előtt, s a kolozsvári egyetemnek 1872–1919 közötti történetét, valamint a város, a szűkebb régió és Erdély társadalmára, művelődési és tudományos, gazdasági fejlődésére gyakorolt hatását a történeti tudomány a mai napig nem tudta korabeli források alapján vizsgálni és feldolgozni. Igen ritka azon kiadványok sora, amely részletes levéltári dokumentumokat közöl, vagy amelyek levéltári dokumentumok szisztematikus feldolgozásával, elemzésével készültek.⁶

³ Erről tanúskodik: JAKÓ Zsigmond, HEGYI Géza, W. KOVÁCS András, *Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának fondjegyzéke (1949. évi állapot) = Az Erdélyi Múzeum-Egyesület gyűjteményei*, szerk. SIPOS Gábor, Kolozsvár, 2009, 223–234.

⁴ PÁL-ANTAL Sándor, *Maros megye. (Az 1918/1919 előtti Erdélyre vonatkozó fondok és gyűjtemények jegyzékei 12. kötet.)*, Budapest–Bukarest, 2014.

⁵ Erről meggyőzően tanúskodnak a levéltári dobozokban található kutatói jegyzékek, amelyekben 1990 előtti bejegyzés nem található, s a legtöbb doboz vagy kötet esetében 1990 óta is alig 2–4 alkalommal történt kutatás.

⁶ Például: *Dokumentumok a kolozsvári Bölcsész-, Nyelv- és Történettudományi Kar történetéhez (1872–1892)*, szerk. T. SZABÓ Levente, ZABÁN Márta, Kolozsvár, 2012; PÓSTA Béla, *Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárának története. (Erdélyi Tudományos Füzetek 279.)*, Kolozsvár, 2013; VINCZE Zoltán, *A kolozsvári régészeti iskola a Pósta Béla-korszakban (1899–1919)*, Kolozsvár, 2014.

A jelenlegi kutatási projekt azzal kecsegtet, hogy végre úgy a kolozsvári, mind a szegedi és általában a magyarországi történettudomány számára elérhetővé válnak a pótolhatatlan értékű irategyüttesek, s az egyetemtörténeti feldolgozások, a különféle kulturális programok (pl. kiállítások, konferenciák, kiadványok) a modern történettudomány elvárásainak megfelelően nagymennyiségű korabeli dokumentum segítségével, forrás centrikus módszer alkalmazásával szülehetnek meg.

A program előkészítése és első fázisa

A Szegedi Tudományegyetem Levéltára először 2013. november 8-án szervezett nemzetközi egyetemtörténeti konferenciát a kolozsvári egyetem 1872–1921 közötti történetéről *Kolozsvár – Budapest – Szeged. Egyetemünk fél évszázada (1872–1921)* címmel.⁷ A konferencia jó alkalmat jelentett a magyarországi és kolozsvári, marosvásárhelyi kutatók közötti személyes kapcsolat kialakítására.

2014 áprilisa és 2017. április 30. között a Szegedi Tudományegyetem Levéltára (különféle pályázati támogatások felhasználásával) 18 gyűjtőutat valósított meg Kolozsváron és Marosvásárhelyen.

A 2014–2016 során felkeresett kolozsvári és marosvásárhelyi gyűjtemények

Gyűjtemény	Cím
Kolozs Megyei Levéltár ⁸	Cluj-Napoca str. M. Kogălniceanu 10.
Maros Megyei Levéltár ⁹	Targu-Mures str. Crizantemelor 8.
Babeş–Bolyai Tudományegyetem Levéltára ¹⁰	Cluj-Napoca str. Teodor Mihail 58–60.
Babeş–Bolyai Tudományegyetem Múzeuma ¹¹	Cluj-Napoca str. M. Kogălniceanu 4.
Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtár ¹²	Cluj-Napoca str. Clinicilor 2.
Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltára ¹³	Cluj-Napoca bd. 21 Decembrie 1989 9.
Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtőlevéltára ¹⁴	Cluj-Napoca piața Avram Iancu nr. 14–15.
Kolozsvári Akadémiai Könyvtár ¹⁵	Cluj-Napoca str. M. Kogălniceanu 12–14.

⁷ <http://www.u-szeged.hu/szthirek/2013-november/nagyito-alatt-egyetemunk> (letöltve: 2017. február 9.)
<http://www.u-szeged.hu/szthirek/2013-november/egyetemtorteneti-131109> (letöltve: 2017. február 9.)

⁸ <http://www.arhivelenationale.ro/index.php?lan=0&jud=88> (letöltve: 2017. február 9.)

⁹ <http://www.arhivelenationale.ro/index.php?lan=0&jud=104> (letöltve: 2017. február 9.)

¹⁰ http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/unitati/directia_patrimoniului_cultural (letöltve: 2017. február 9.)

¹¹ http://www.ubbcluj.ro/hu/structura/muzeum/muzeul_universitatii (letöltve: 2017. február 9.)

¹² <http://www.bcucloj.ro/hu/> (letöltve: 2017. február 9.)

¹³ <http://www.melte.hu/?q=node/113> (letöltve: 2017. február 9.)

¹⁴ <http://www.reformatus.ro/cimtar.html?ekid=1426> (letöltve: 2017. február 9.)

¹⁵ <http://www.biblio.acad-cluj.ro> (letöltve: 2017. február 9.)

A levéltár vezetője minden felkeresett gyűjteményben személyes kapcsolatot alakított ki a döntéshozó vezetővel, valamint a könyvtári katalógusok és levéltári segédletek használatában és a dokumentumok kikérésében segédkező, a kutató- vagy olvasótermet felügyelő (részben magyar) levéltári vagy könyvtári alkalmazottakkal, akik számos hasznos tanáccsal és információval segítettek a raktári jegyzékek áttekintését, a dokumentumok, valamint a szakirodalom összegyűjtését és a még felkeresendő további gyűjtemények elérését. Sok bátorítást és segítséget kaptunk a kolozsvári egyetemtörténet tapasztalt kutatóitól is (pl. Péter H. Mária, Péter Mihály, Gaal György és Vekov Károly).

A 2014–2016. évi utak során kiépített személyes kapcsolatok

Intézmény	Személy	Beosztás
Kolozs Megyei Levéltár	Paula Ivan	igazgató
	Flóra Ágnes	levéltáros
BBTE Egyetemi Múzeum	Ana-Maria Stan	igazgató
BBTE Egyetemi Levéltár	Emilia Cismas	igazgató
	Wellmann László	levéltáros
Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtár	Poráczy Rozália	igazgatóhelyettes
	Kovács Eszter	könyvtáros
	Kolumbán Mihály Judit	könyvtáros
Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtőlevéltára	Sipos Gábor	igazgató
	Ősz Sándor Előd	levéltáros
Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltára	Molnár B. Lehel	igazgató
Maros Megyei Levéltár	Liviu Boar	igazgató
	László Márton	levéltáros

A Szegedi Tudományegyetem Levéltára a kolozsvári és marosvásárhelyi gyűjtemények mellett személyes kapcsolatot és szoros szakmai együttműködést alakított ki a Babeş–Bolyai Tudományegyetem több munkatársával, akik érintettek az egyetemtörténeti kutatásokban. Megbeszéléseink eredményeként nem csak személyesen vállalnak szerepet a felkutatott és befényképezett dokumentumok vizsgálatában, elemzésében, de hallgatóikat is a kolozsvári gyűjteményekben őrzött magyar egyetemtörténeti források további feltárására irányítják. Ennek eredményeképpen már meg is indult olyan diplomamunka (szakdolgozat) készítése kolozsvári egyetemista részéről, amely egyszerre egyetem- és várostörténeti téma.

A Kolozs Megyei Levéltár egyetemtörténeti vonatkozású fondjai¹⁶

Szám	Fond	Évkör
193.	Kolozsvári kereskedelmi akadémia	1878–1923
204.	Kolozsvári katolikus líceum	1702–1948
287.	Központi Egyetemi Könyvtár iratai	1902–1908
315.	FJTE iratai	1872–1918
451.	Vályi-család iratai (pl. Vályi Gábor)	1629–1977
505.	Martin Lajos professzor irathagyatéka	1871–1913
593.	Kelemen Lajos irathagyatéka	1752–1961
799.	Kolozsmonostori gazdasági tanintézet	1869–1964
931.	Szabó Károly irathagyatéka	1840–1906
937.	Hodor Károly irathagyatéka	1650–1896
1188.	Kolozsvári zenekonzervatórium	1819–1950
1363.	Bolyai Tudományegyetem iratai	1913–1959

A forrásgyűjtés és digitális fotózás

Első lépésként sikerült feltárni azokat a levéltári fondokat, állományokat és könyvtári gyűjteményeket, amelyekben a kolozsvári egyetem 1872–1919 közötti dokumentumai találhatóak. Második lépésként a feltárást követően megkezdett intenzív fotózási programban 2017. április 30-ig mintegy 340 ezer oldalról készült nagy felbontású (5–16 megapixel méretű) digitális fényképet készítettünk, melyek döntő többségét – az elkészült 194 463 oldal levéltári fotómásolatból 190 234 db, azaz 97,8% – erdélyi gyűjteményekből tártuk fel.

Legtöbb fotót Kolozsváron a Román Állami Levéltár Kolozs Megyei Levéltárában készítettünk. Itt a 315. számú fondban őrzik a kolozsvári egyetem 1872–1919 közötti iratanyagának legnagyobb részét, nevezetesen a Rektori Hivatal, a Bölcsész- és Nyelv- és Történettudományi Kar, valamint a Jog- és Államtudományi Kar iktatott iratait (utóbbi kar iratait azonban sajnos – egyelőre – még nem lehet kutatni rendezetlen állapota miatt). A Rektori Hivatal, valamint a Bölcsész- és Nyelv- és Történettudományi Kar iratai között az iktatott anyagok mellett megtalálhatók az Egyetemi Tanács, valamint a kari tanácsok üléseinek jegyzőkönyvei is. Az iktatott iratokban számos professzori állás pályázat, külföldi tudományos kongresszusokról készített beszámoló, tanszékfejlesztési beadvány, az egyetemi építkezésekkel, a hallgatók vagy a tanárok közéleti és egyesületi tevékenységével, a hallgatók elleni fegyelmi ügyekkel, diákszociális programokkal kapcsolatos irat található. Szintén a 315. számú fondon belül található az egykori iktató-

¹⁶ http://www.arhivelenationale.ro/images/custom/image/Pdf-uri/DJAN-uri/DJAN_CLUJ_fonduri_si_colectii_date_in_cercetare.pdf (letöltve: 2017. március 21.)

és mutatókönyvek, valamint a hallgatók különféle nyilvántartásai (a származási ívek, a távozási és végbizonyítványok, a szigorlati és doktori jegyzékek), amelyek alapján a megjelent szociológiai elemzések¹⁷ alapjául szolgáló teljes dokumentumállomány digitalizálása kezdődhetett meg.

Marosvásárhelyen a Román Állami Levéltár Maros Megyei Levéltárának 576. sz. fondjában található meg a kolozsvári egyetem Orvostudományi Karának iratai a 18. századi Orvos–Sebészeti Tanintézetől kezdve egészen a magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 1945-ös áthelyezéséig.¹⁸ Így kutathatók a Kari Tanács üléseinek jegyzőkönyvei, az orvostan- és gyógyszerész-hallgatók törzskönyvei,¹⁹ szigorlati jegyzőkönyvei, valamint az Orvostudományi Kar iktatott iratai. Összességében megállapítható, hogy a két megyei levéltárban megőrzött és kutatható iratanyag többszörösen felülmúlja a budapesti egyetem ugyanebben az időből fennmaradt dokumentumainak mennyiségét és minőségét. A digitalizált dokumentumok segítségével olyan részletes elemzések végezhetőek el a kolozsvári egyetemen, ami egyetlen másik magyar felsőoktatási intézmény esetében sem.

Az egyetem (Kolozs és Maros megyei levéltárakban őrzött) hivatali iratanyagát jól kiegészítik a kolozsvári egyházi levéltárakban őrzött professzori irathagyatékok. Az Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtőlevéltárában e mellett értékes iratok találhatóak a Református Theológiai Fakultás és az állami tudományegyetem szakmai kapcsolatairól, a teológiai internátusnak az egyetemisták számára nyújtott szolgáltatásairól, a teológus hallgatóknak az egyetemen folytatott tanulmányairól, valamint a teológiai fakultáson belül 1920/21-ben működtetett Felekezeti Közösségi Egyetemről.²⁰

¹⁷ NAGY Péter Tibor, *A kolozsvári bölcsészkar és természettudományi kar hallgatóságának felekezeti rekrutációja (1872–1918)*, Magyar Pedagógia, 106 (2006), 5–28; Péter Tibor NAGY, *The University of Kolozsvár/Cluj and the Students of the Humanities and Science Faculties (1872–1918)*, Historical Social Research, 33(2008), 127–153.; Péter Tibor NAGY, *Educated elites and the Transylvanian university (1872–1918) = Tudásjavak áramlása a közép-kelet-európai régióban a rendszerváltást követően: Magyar Szociológiai Társaság éves konferenciája*, szerk. TIBORI Tímea, LAKI Ildikó, Budapest–Szeged, 2009; KARÁDY VIKTOR, *Kolozsvár mint iskolaváros a Kárpát-medence elitképzési piacán (1872–1918) = 140 éves a kolozsvári magyar nyelvű egyetemi oktatás*, szerk. BATIZ ENIKÓ, NAGY László, Soós Anna, Kolozsvár, 2013, 237–244.

¹⁸ <http://leveltar.adatbank.transindex.ro/?megye=Maros&kezd=251> (letöltés: 2017. február 19.) és <http://www.arhivelenationale.ro/index.php?lan=0&jud=104> (letöltés: 2017. március 21.)

¹⁹ KARÁDY VIKTOR, *A kolozsvári egyetem medikusai a magyar orvosi piacon (1872–1918)*, Educatio, 11 (2002), 237–252; VIKTOR KARÁDY, LUCIAN NASTASĂ, *The University of Kolozsvár/Cluj and The Students of The Medical Faculty (1872–1918)*, Budapest–Cluj, 2004. interneten: http://www.edrc.ro/docs/docs/medical/intregul_volum.pdf (letöltés: 2017. február 19.)

²⁰ A Református Theológiai Fakultáson belül nagyfokú önállósággal működött az 1920/21. tanévben a Felekezeti Közösségi Egyetem. ERDÉSZ ÁDÁM, *A kolozsvári felekezeti közösségi egyetem 1920–1921*, Történelmi Szemle 40 (1998), 257–276; KISS JÓZSEF MIHÁLY, *Párhuzamos utak: A kolozsvári és pozsonyi egyetem válságos időszakának történetéhez = Tanulmányok a magyar felsőoktatás XIX–XX. századi történetéből*, szerk. KISS JÓZSEF MIHÁLY, (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből 14.), Budapest, 1991, 123–161; UŐ, *A kolozsvári „menekült egyetem” 1919. évi történetére vonatkozó dokumentumok Szandner Pál iratai között*, Egyetemi Könyvtár Évkönyvei 10 (2001), 139–160; VINCZE GÁBOR,

**Az Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtőlevéltárának egyetemtörténeti
vonatkozású fondjai**

Szám	Fond tárgya	Évkör	Mennyiség
A 25	A kolozsvári Református Theológiai Fakultás levéltára ²¹	1895–1945	3,4 ifm
F 6	Schneller István professzor hagyatéka	1895–1923	0,55 ifm
F 21	Gyalui Farkas egy. könyvtár ig. helyettese hagyatéka ²²	1914–1921	0,02 ifm
H 3	Kolozsvári Ferencz József TE, Természettudományi Kar	1875–1909	0,05 ifm

2017 áprilisában kezdődött meg a Kolozsvári Akadémiai Könyvtárban őrzött 1872–1919 közötti kolozsvári egyetemi órai jegyzetek fotózása. A könyvtár kéziratainak kutatásához különféle korábbi nyomtatott,²³ illetve a helyszínen használható cédu-lakatalógusok kerültek felhasználásra. Az órai jegyzetek segítségével részletesen tanulmányozható az oktatott tananyag, valamint a tanítás módszertana is.

Az erdélyi gyűjtemények mellett jelentős eredmények születtek a különféle magyarországi gyűjtemények kolozsvári egyetemtörténeti vonatkozású anyagainak feltárásában és összegyűjtésében is. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ Kézirattárának online katalógusa segítségével egykori professzorok vagy híres közéleti, tudományos személyiséggé vált egyetemi hallgatók levelezése, kinevezési okmányaik, egyetemi órai jegyzetek igen nagymennyiségben tárhatók fel.²⁴ Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában őrzött egyetemtörténeti dokumentumok kigyűjtését megkönnyítette az Arcanum Adatbázis Kft. által kiadott CD-ROM-ok.²⁵ Így a volt egyetemi tanároknak vagy hozzájuk írt több száz levél, értékes napló²⁶ és egyetemi előadások órai jegyzetei²⁷ kerültek a kutatás homlokterébe. Szintén jelentős profesz-szori hagyatékok találhatók a Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytör-

A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem felszámolása 1919-ben, Pro Minoritate 14 (2004/2–3), 130–155; Uő, *A bujdosó egyetem Szegedre kerülése*, Valóság 49 (2006/4), 26–55; Uő, *A száműzött egyetem: A Ferenc József Tudományegyetem sorsa Kolozsvártól Szegedig (1919–1921)*, Szeged, 2006, 73–88.

²¹ NAGY Géza, *A Kolozsvári Református Theológiai Fakultás története*, Kolozsvár, 1995, 143.

²² GYALUI Farkas, *Emlékirataim 1914–1921*, Sajtó alá rendezte, a jegyzeteket és az előszót írta Sas Péter, Kolozsvár, 2013.

²³ BENCZÉDI Pál, *A volt kolozsvári Unitárius Kollégium könyvtárának kéziratáról* = Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének 80. évfordulójára, szerk. BODOR András, Bukarest–Kolozsvár, 1957, 33–45; LAKÓ Elemér, *A Kolozsvári Unitárius Kollégium Könyvtárának kéziratai a kolozsvári akadémiai könyvtárban* = Művelődéstörténeti Tanulmányok, szerk. CSETRI Elek, JAKÓ Zsigmond, SIPOS Gábor, TONK Sándor, Bukarest, 1980, 201–220; Uő, *The Manuscripts of Unitarian College of Cluj/Kolozsvár int he Library of the Academy in Cluj-Napoca*, Szeged, 1997.

²⁴ <http://konyvtar.mta.hu/> (letöltés: 2017. február 19.) A kolozsvári egyetem professzorai közül eddig mindössze a Márki Sándorhoz írt 9088 levélről jelent meg nyomtatásban segédlet: KOVÁCH Géza, *Márki Sándor emlékezete és hagyatéka*, (EMKE-füzetek V.), Arad, 2000, 47–71.

²⁵ *Országos Széchényi Könyvtár Magyar vonatkozású kéziratkatalógusok tára I–II*, CD-ROM, Budapest, [é. n.]

²⁶ Például Somló Bódog *naplójegyzetei (1914–1918)*, OSZK Kézirattár Quart. Hung. 3038.

²⁷ Például ENDES Miklós, *Jegyzetek és gépíratok I–III.*, OSZK Kézirattár Quart. Hung. 2886.

téneti Gyűjteményében (pl. Apáthy István, Borbás Vince, Cholnoky Jenő, Győrffy István, Istvánffi Gyula, Kanitz Ágoston, Koch Antal, Richter Aladár, Rigler Gusztáv, Szádeczky Gyula).²⁸ A budapesti gyűjtemények közös tulajdonsága, hogy az értékes dokumentumok fotózását nem engedélyezik. A feltárt iratok szövegét vagy a helyszínen kell begépelni, vagy a gyűjtemény által kínált, igencsak költséges digitalizálással lehet másolatot készíttetni.

A fővárosi gyűjtemények mellett vidéken is sikerült egyetemtörténeti dokumentumokat gyűjteni. Érden a Magyar Földrajzi Múzeumban Cholnoky Jenőnek, a kolozsvári földrajzi tanszék 1905–1919 közötti vezetőjének gazdag hagyatékában található páratlanul becses terepi naplóinak harminc kötete, valamint igen értékes levelek, órai jegyzetek, sajtóvalogatás, fényképgyűjtemény, hallgatók által hozzá készített házi dolgozatok.²⁹ A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár kézíratai között található Erdélyi László professzor gazdag hagyatéka. Gyulán a Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltárában a Xerox Tár 251. tétele Márki Sándornak, a kolozsvári egyetem történelemprofesszorának 1873 és 1825 között vezetett, mintegy 6000 oldal terjedelmű naplóinak fénymásolatát foglalja magában. A páratlan értékű dokumentum felhasználásával már készültek résztanulmányok,³⁰ s a közelmúltban megindult ugyan a napló szövegének kiadása is,³¹ a kolozsvári–szegedi egyetemtörténeti kutatások elősegítése érdekében azonban elkészítettük az 1914–1918 közötti 5 esztendő 700 oldalának fotómásolatát is.

**A 2014–2016 között elkészült levéltári fotómásolatok megoszlása
az őrzőhelyek szerint**
(dőlt betűvel jelölve az erdélyi gyűjtemények anyaga)

Iratörző intézmény	Oldalszám
<i>Kolozs Megyei Levéltár</i>	141 527
<i>Erdélyi Ref. Egyházkerület Levéltára</i>	2 500
<i>Unitárius Levéltár</i>	107
<i>Román Akadémia Kolozsvári Könyvtára</i>	1 100
<i>Maros Megyei Levéltár</i>	45 000

²⁸ www.nhms.hu/hu/konyvtar/tudomanytorteneti_gyujtemeny (letöltés: 2017. február 19.)

²⁹ www.foldrajzimuzeum.hu (letöltés: 2017. február 19.)

³⁰ ERDÉSZ Ádám, *Félelem és remény az összeomlás árnyékában. Márki Sándor kolozsvári naplójából* = Régi témák, mai kérdések a mentalitás-történetben. (Rendi társadalom – polgári társadalom 11.), szerk. SASFI Csaba, Esztergom, 2000, 124–134; GYARMATI Zsolt, *Polgári otthon a Márki-napló tükrében (1892–1902)* = Uő, Nyilvánosság és magánélet a békeidők Kolozsvárán, Kolozsvár, 2005, 192–230; Uő, *A Mátyás-szobor előtörténete szubjektív megközelítésben* = Uő, Nyilvánosság és magánélet a békeidők Kolozsvárán, Kolozsvár, 2005, 231–247. ERDÉSZ Ádám, *Katedra, társadalom, magánélet: Márki Sándor kolozsvári mindennapjai* = Ünnepi kötet Dr. Blazovich László egyetemi tanár 70. születésnapjára. (Acta Universitatis Szegediensis. Acta Juridica et Politica Tom. LXXV.) Szeged, 2013, 185–197.

³¹ *Márki Sándor naplói (1873–1925), I. kötet (1873–1892)*, szerk. Erdész Ádám. Gyula, 2015.

Iratórzó intézmény	Oldalszám
MTA Könyvtár Kézirattár	405
OSZK Kézirattár	220
Természettudományi Múzeum	240
Magyar Földrajzi Múzeum	1 454
Pannonhalmi Könyvtár	205
Békés Megyei Levéltár	705
Összesen	194 463

A felsorolt levéltári dokumentumok mellett, az egyetem hivatali iratanyagának kiegészítésére a kolozsvári Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárban őrzött, igen értékes 1872–1919 közötti kolozsvári hírlapi anyag feltárása és fotózása ügyében is jelentős eredmények születtek. Kiindulásként figyelembe kell venni, hogy a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtára – a Kolozsvárról 1919 májusában történő elűzés következtében – sajnos igen szerény kolozsvári hírlapi állománnyal rendelkezik. Mindössze a *Kolozsvári Egyetemi Lapok* (1897–98) az *Új Egyetem* (1910–11) c. lapok 1–2. évfolyama, *Az Egyetem* (1903) és az *Egyetem* (1909/10) című lapok egy-egy évfolyama került be a gyűjteménybe professzori magánkönyvtárak felvásárlása folytán.³² Első lépésként különféle sajtótörténeti feldolgozások,³³ valamint nyomtatott és online könyvtári katalógusok segítségével összegyűjtöttük az 1872–1919 közötti kolozsvári kiadású napi- és hetilapok címeit, valamint az egyes sajtótermékek megjelenési időszakait. A lapok döntő többségéhez Kolozsváron a Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárban jutottunk hozzá. Ugyanakkor a munka meggyorsítása érdekében az *Erdélyi Gazda* és a kolozsmonostori M. Kir. Gazdasági Tanintézet (1904-től kolozsvári, 1906-tól pedig Gazdasági Akadémia) évkönyveit Gödöllőn, a Szent István Egyetem Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár állományából fotóztam be.

A 2014–2016 között elkészült könyvtári fotómásolatok megoszlása az őrzőhelyek szerint

Kolozsvári periodikák	Évkör	Oldalszám
Egyetemi Lapok	1894–1918	4 000
Kolozsvári Egyetemi Lapok	1901	380
Ellenzék	1880–1921	27 101

³² A felsorolt diáklapok állományait a könyvtár munkatársai digitalizálták, és egyetemi IP-címről szabadon elérhetővé tették. <http://opac2.bibl.u-szeged.hu/szteda/univ> (letöltve: 2017. február 12.)

³³ KRISTÓF György, *Az erdélyi időszaki sajtó a kiegyezéstől 1867–1919*, Magyar Könyvszemle 62 (1938), 41–66; KOZMA Dezső, *A valóság igézete: Írók kolozsvári szerkesztőségeiben a századfordulón*, Kolozsvár, 1972, 40–51; FLEISZ János, *Az erdélyi magyar sajtó története (1890–1940)*, Pécs, 2005, 55–66, 171–185.

Kolozsvári periodikák	Évkör	Oldalszám
Előre	1906–1907	1 791
Erdélyi Friss Ujság	1900–1901	2 003
Erdélyi Hírlap	1906–1907	2 154
Kelet	1873, 1877	1 860
Kolozsvár	1872–1894	18 600
Kolozsvári Friss Ujság	1902	407
Kolozsvári Hírlap	1904–1907	4 177
Kolozsvári Közlöny	1872–1876	5 600
Magyar Polgár	1872–1904	24 909
Ujság	1904–1918	16 844
Erdélyi Gazdasági Egylet Egy Éve	1895–1916	2 800
Ungaria ³⁴	1907	181
Erdélyi Gazda	1869–1918	21 970
Kolozsmonostori Akadémia Évkönyve	1878–1912	2 005
Összesen		136 782

A program munkaerő-szükségletének biztosítása

A Szegedi Tudományegyetem Levéltára 2012 ősze óta mindössze egyetlen főállású alkalmazottal rendelkezik, így a fenti program többszörösen meghaladja az egyéb hivatali teendőkkel is alaposan leterhelt munkaerő kapacitását. Az első gyűjtőutakon a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár Egyetemi Gyűjteménye képviselőjében Gausz Ildikó főkönyvtáros is aktív szerepet töltött be a dokumentumok válogatásában és fényképezésében. Munkája nem korlátozódott a dokumentumok összegyűjtésére és a digitális fotózásra, a fényképek felhasználásával készülők kiállítások összeállításából is aktívan kivette szerepét. A kolozsvári és marosvásárhelyi gyűjtőutakon többen is segítséget nyújtottak: a Budapesti Corvinus Egyetem Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár képviselőjében Osváth Zsolt levéltárvezető, a Magyar Képzőművészeti Egyetem Levéltára képviselőjében Mátyás Zoltán levéltáros. Kiegészítette a munkát a 2016. áprilisi gyűjtőút során dr. Laczkó Sándor, a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár Különgyűjteményi Osztályának vezetője. 2015 ősze óta pedig több gyűjtőúton aktívan közreműködött dr. Ádám Ildikó jogtörténeti doktorandusz is.

³⁴ Az Ungaria c. folyóirat bemutatása: Kőpeczi Béla, *Moldován Gergely a lapszerkesztő* = Kisebbségkutatás 10 (2001/1), 85–94. <http://epa.oszk.hu/00400/00462/00009/10.htm> (letöltve: 2017. február 23.) Az Ungaria 1891–1897 közötti évfolyamait a Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtár már digitalizálta, így az online szabadon elérhető: dspace.bcucluj.ro/handle/123456789/51756 (letöltve: 2017. február 9.)

Az egyetemi alkalmazottak mellett meghatározó szerepet töltenek be a program végrehajtásában a levéltár által 2015 tavasza óta az egyetemi Karrier Iroda segítségével meghirdetésre kerülő alternatív gyakornoki programban levéltári munkára jelentkező hallgatók. Szemeszterenként átlagosan 5–6 (többségében történelem szakos) hallgató végez önkéntes gyakornoki munkát a levéltárban, s mellettük alkalmanként további hallgatók is segítenek. A gyakornokok az erdélyi gyűjtőutakon a dokumentumok fotózásában vagy Szegeden az elkészült fotók utómunkálataiban segédkeznek. Ezzel a módszerrel eddig húsznál több egyetemista ismerkedhetett meg a levéltári kutatás és másolatkészítés praktikus fogásaival, s járult hozzá az egyetemi levéltár nagyarányú állománygyarapításához.

A program anyagi fedezete

A megkezdett dokumentumgyűjtő program többszörösen meghaladja a Szegedi Tudományegyetem Levéltárának a fenntartó által biztosított igen szerény mértékű teljes költségvetését (összesen 5,6 millió Ft). A levéltár költségvetése csak a technikai eszközök (digitális fényképezőgép és tartozékai, mobil tárhely) beszerzését, valamint 3 rövidebb út költségeit biztosította. A külföldi utazások és szállások, a napi fotójegyek költségeinek döntő többsége különféle pályázatok segítségével vált fedezhetővé. 2013-ban a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma nyújtott 530 ezer Ft támogatást Hungarica-kutatásra, valamint 130 ezer Ft-ot az Ithaka-programban marosvásárhelyi iratok Szegedre szállítására. A marosvásárhelyi út kétnapos levéltári fotózásra is lehetőséget nyújtott. 2014-ben a Magyar Levéltárosok Egyesülete engedett át 120 ezer Ft-ot a nemzetközi levéltári kapcsolatok építésére elnyert pályázatából kolozsvári tanulmányútra, amely kiváló alkalmat jelentett levéltári és könyvtári fotózásra is. 2016-ban pedig a Magyar Nemzeti Bank Pallas Athéné Domus Concordiae Alapítvány ítelt meg összesen 10 millió Ft támogatást a Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetségnek kolozsvári és szegedi egyetemtörténeti program megvalósítására. Utóbbi támogatásból mintegy 1,84 millió Ft jutott kolozsvári levéltári és könyvtári kutatásra, ebből 4–4 fővel 8, egyenként 4–5 napos gyűjtőutat valósítottunk meg. Szintén 2016-ban nyertem egyhónapos kolozsvári kutatásra Klebelsberg-ösztöndíjat a Balassi Intézettől. Így az ismertetett fotózási program a 2014–2015. évi kezdetek után 2016-ban gyorsulhatott fel igazán.

A digitális másolatok felhasználása

A program keretében elkészült digitális másolatok felhasználása nagyban megkönnyíti a 2021-re megjelentetni tervezett egyetemtörténeti monográfia munkálatait. A fotókat ugyanis elsőként (2021-ig kizárólag) a felkért szerzők használhatják. 2021 után azonban a széles nagyközönség számára szabadon kutathatók lesznek a másolatok. Ennek

megkönnyítését szolgálja, hogy a Babeş–Bolyai Tudományegyetem is megkapta (és a továbbiakban is megkapja) az elkészült fotók egy-egy példányát. A fővárosi kutatók dolgának megkönnyítése érdekében 2017 végén a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára is kap a levéltári irategyüttesekről készített felvételekből.

A gyűjtőprogrammal párhuzamosan mind a Szegedi Tudományegyetemen, mind a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen egyetemtörténeti kurzusok indultak a hallgatók számára. A 2015/16. tanév tavaszi és a 2016/17. tanév őszi szemeszterében 2–2 egyetemi kurzus került meghirdetésre és megtartásra a Szegedi Tudományegyetemen és a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen is. Mindkét félévben mindkét egyetemen egy előadás és egy forrásfeldolgozó szeminárium műfajú kurzust tartottak a projektben részt vevő oktatók. 2016 tavaszán *A kolozsvári tudományegyetem társadalmi, gazdasági hatása Erdélyben* c. előadás, valamint a *Gazdasági ismeretek oktatása a kolozsvári egyetemen (1872–1919)* c. szeminárium; a 2016. őszi félévben pedig a *Kolozsvár felsőoktatása a dualizmus korában* c. előadás, valamint az *Egyetemtörténeti dokumentumok a dualizmus korából* c. forrásfeldolgozó szeminárium került megtartásra. A 8 kurzuson együttesen 150 hallgató ismerhette meg a dualizmus kori Magyarország egyik legjelentősebb egyetemének, a kolozsvárinak 1872–1919 közötti történetét. A hallgatók a kurzusokon megismerkedhettek az akkori oktatáspolitikai főbb eredményeivel, az egyetem kiépítésének beruházásaival, az egyetem professzorainak tudományos és közéleti munkásságával, az egyetemi hallgatók önképző és segélyegyleteivel, illetve a hallgatókat segítő diákszociális alapítványokkal. A kurzusok során különösen sikeresnek bizonyult a vendégoktatók bevonása, vagyis Szegeden a kolozsvári, Kolozsváron a szegedi oktató által tartott órák igen jól színesítették a kurzusokat. A hallgatók érthető módon igen nagy figyelemmel követték a vendégelőadók által tartott órákat.

A dokumentumgyűjtő és digitalizálási program eredményeinek közzététele

Munkánkról időközben az SZTE Magazin című szegedi sajtó is beszámolt.³⁵ E mellett a gyűjtőmunka eredményei konferenciákon is ismertetésre kerültek. Például A neveléstörténet kutatása és oktatása a Dél-Alföldön III. A neveléstörténet mint tudományterület változó társadalmi és technikai környezetben c. konferencián az *Új források és lehetőségek az egyetemtörténeti kutatásokban* c. előadásban;³⁶ a Fiala Levéltárosok Egyesülete VIII. Tudományos nyári tábora (Badacsonytomaj, 2016. augusztus 4.);³⁷ a Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség vándorgyűlésén (Debrecen, 2016. szeptember 19–20.) tartott két előadásban.³⁸

³⁵ <http://www.u-szeged.hu/sztemagazin/tallozo/keszul-masodik?objectParentFolderId=25254> (letöltve: 2017. február 9.)

³⁶ <https://www.facebook.com/events/750756881691082/> (letöltve: 2017. február 9.)

³⁷ http://www.filec.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=118:beszamolo-a-viii-tudomanyos-nyari-taborrol&catid=36:beszamolo&Itemid=69 (letöltve: 2017. február 9.)

³⁸ <http://archivportal.hu/hu/blog/debrecenben-tartjak-vandorgyulesuket-az-egyetemi-leveltarosok/> (letöltve: 2017. február 9.)

A gyűjtőutakon befényképezett dokumentumok közül számos, a Szegedi Tudományegyetem Levéltára, valamint az Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár Egyetemi Gyűjteménye együttműködésében megvalósuló egyetemtörténeti kiállításokon is bemutatásra kerültek már. Például a *Kolozsvári egyetem háborús hétköznapijai (1914–1918)* c. kiállításon (2014. november 14.);³⁹ az *Évfordulós professzori Pantheon – Márki Sándor (1853–1925)* c. kiállításon (2015. március 24.);⁴⁰ az *Évfordulós professzori Pantheon – Cholnoky Jenő (1870–1950)* c. kiállításon (2015. november 3.);⁴¹ az *Elsodort intézetek – A kolozsvári és a szegedi Régészeti Intézet első ötven éve (1899–1949)* c. kiállításon (2016. április 13.).⁴² 2017. május 12-én valósult meg az „Ész és szív” – *A kolozsvári egyetem megalapítása és kiépítése (1872–1919)* c. egyetemtörténeti kiállításunk sajtóbemutatója.⁴³

A Szegedi Tudományegyetem Egyetemtörténeti Bizottsága és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Egyetemtörténeti Bizottsága két alkalommal tartott részletes megbeszélést az 1872–1919 közötti korszakot célzó egyetemtörténeti kutatások, közös kiállítások, konferenciák, kiadványok, valamint kölcsönös átoktatások összehangolása érdekében. Jelen program jól illeszkedik a két egyetem között megélelkülő közös egyetemtörténeti kutatásokba. A kutatási projekt a szűkebb értelemben vett egyetemtörténet mellett azokat a kapcsolódási pontokat és kisugárzási lehetőségeket öleli fel, amelyek az átlagos intézmény- és oktatástörténeti kiadványokból rendre kimaradnak.

További tennivalóink

A megkezdett digitalizálási programot újabb pályázati támogatások segítségével folytatni kell, hogy a feltárt levéltári és kéziratári gyűjteményekről minél teljesebb arányban készüljön – részben állományvédelem, részben pedig a kutatás megkönnyítése céljából – digitális másolat. Minden eddig felkeresett gyűjteményben nagymennyiségű további irategyüttesről kell még fotómásolatot készíteni, amire az egyetemtörténettel kapcsolatos valamennyi fond és állag könnyűszerrel kutatható lesz az érdeklődők számára. Mind a kolozsvári, a marosvásárhelyi, mind pedig a budapesti és hazai vidéki gyűjteményekben több százezer oldalnyi dokumentum vár még digitális fotózásra. A kolozsvári és marosvásárhelyi levéltárban az egyetemisták törzskönyvei közül az 1904–1919 közötti, igazán nagy hallgatói létszámú évek, valamint a Jog- és Államtudományi Kar teljes

³⁹ <http://www.u-szeged.hu/sztehitek/2014-november/egyetemtorteneti-141116> (letöltve: 2017. február 9.)

⁴⁰ <http://www.u-szeged.hu/kongresszusikozpont/kongresszusi-kozpont-150323/marki-sandor-kiallitas> (letöltve: 2017. február 9.)

⁴¹ <http://www.u-szeged.hu/kongresszusikozpont/kongresszusi-kozpont-151102/cholnoki-jeno-profeszor> (letöltve: 2017. február 9.)

⁴² <http://www.szegedma.hu/hir/szeged/2016/04/regeszeti-erdekessegek-a-tik-ben-fotok.html> (letöltve: 2017. február 9.)

⁴³ <http://szegedma.hu/hir/szeged/2017/05/egyuttmukodesi-megallapodast-kotott-az-szte-a-babes-bolyai-tudomanyegyetemmel.html> (letöltve: 2017. május 12.)

iratanyaga, a Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárban számos hírlapi anyag vár még fotózásra. Az MTA Könyvtár Kézirattárában és az OSZK Kézirattárában egykori professzori levelek ezreiről és igen értékes egyetemi órai jegyzetekről kell még digitális másolatokat készítenünk.

Az OSZK Kézirattár kolozsvári egyetemmel kapcsolatos irategyűjtései

Jelzet	Téma	Évkör
Fol. Hung. 1673	Apáthy István politikai levelezése	20. század eleje
Quart. Hung. 2452–2457	Apáthy István levelezése, iratai	1890–1922
Quart. Hung. 2619	Márki Sándor: Orosz-magyar szövetség 1707-ben.	1903
Quart. Hung. 2629–2632	Meltz Hugó különböző iratai	19. század vége
Quart. Hung. 2707	Meltzl Hugó bejegyzései az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok c. többnyelvű folyóirat számaiban	1877–1887
Quart. Hung. 2886	Endes Miklós: egyetemi jegyzetek és kéziratok I–III.	1890–1894
Quart. Hung. 2895	Csengeri János: Bevezetés a művészettörténetbe. Egyetemi órai jegyzet	1906/07
Quart. Hung. 3038–3040	Somló Bódog: Naplójegyzetek I–III. Egyetemi órai jegyzetek	1896–8, 1914–9
Quart. Hung. 3139	Csengeri János: Magyar mondattan. Egyetemi órai jegyzet	1905/06
Quart. Hung. 3153	Márki Sándor: Az újkor II. felének rendszeres történelme. Egyetemi órai jegyzet	1908/09
Quart. Hung. 4112–4115	Márki Sándor: Különféle egyetemi órai jegyzetek	1901–1907

A már ismert gyűjtemények mellett további hazai és külföldi gyűjteményeket kell felkeresnünk (pl. Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltárában a Kolozsvári Kalazantinum iratai, Vajda Gyula, Karl János és Biró Vencel hagyatéka;⁴⁴ ELTE Egyetemi Levéltárban Szandtner Pál iratai,⁴⁵ Semmelweis Egyetem Központi Levéltárában Genersich Antal hagyatéka.⁴⁶ Ezek segédleteinek átkutatása és a vonatkozó iratok

⁴⁴ archivum.piar.hu (letöltve: 20147. február 24.)

⁴⁵ https://leveltar.elte.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=48&Itemid=74 (letöltve: 2017. május 12.)

⁴⁶ http://semmelweis.hu/leveltar/files/2014/03/Fondesallagjegyzek_2015.pdf (letöltve: 2017. május 12.)

helyszíni fotózása szükséges ahhoz, hogy minél teljesebben rekonstruálhatóvá váljon a kolozsvári egyetem hivatali iratanyagát kiegészítő személyes levelezések, egyetemi órai jegyzetek gyűjteménye. Így például Nagyváradon a Román Állami Levéltár Bihar Megyei Levéltárának 47. számú fondjában 9 doboz irat található a Kolozsvári Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának dokumentumai közül.⁴⁷ De Magyarországon is számos további egyházi vagy egyetemi gyűjteményt kell még felkeresnünk.

Az elkészült fotókat a levéltári őrzési egységek szerint mappákba rendezve, a szükséges digitális utómunkákat követően lehet csak a kutatók rendelkezésére bocsátani. Ezen a téren még több tízezer fotó forgatása, körbevágása, utólagos képkorrekciók elvégzése van még hátra. Utána azonban a magyar kultúr-, oktatás- és tudománytörténet szempontjából páratlan jelentőségű nagymennyiségű digitalizált dokumentum hosszú évekig az egyetemtörténeti kutatás számára jól hasznosítható kiindulási anyagot nyújt úgy a tudományos kutatás (pl. további forráskiadványok összeállítása), mint az egyetem- vagy tudománytörténeti oktatás, valamint a közművelődési és marketing szempontból is jelentős egyetemtörténeti kiállítások számára.

⁴⁷ <http://leveltar.adatbank.transindex.ro/?megye=Bihar&kezd=601> (letöltve: 2017. május 12.)